

Fîrûzâbâdî

On dördüncü ve on beşinci yüzyıllarda yaşamış tefsir, fıkıh, hadis ve lügat âlimi.

İsmi, **Muhammed bin Yâkûb**'dur. Künyesi, **Ebû Tâhir**, lakabı **Mecdüddîn**'dir. Fîrûzâbâdî nisbesiyle meşhur olmuştur. Soyu **Ebû Bekr-i Sıddîk**'a "radıyallahü anh" kadar ulaşmaktadır.

1329 (H. 729) senesinde İran'ın Şîrâz şehri civârındaki Fîrûzâbâd'ın Kâzerûn kasabasında doğdu.

1414 (H. 816) senesinde Yemen'de vefât etti.

Çocukluğu memleketi olan Fîrûzâbâd'da geçen Fîrûzâbâdî, küçük yaşta ilim tahsiline başladı. Yedi yaşındayken Kur'ân-ı kerîmi ezberledi ve güzel yazı yazmayı öğrendi. Şîrâz'a gidip babasından ve Abdullah bin Mahmûd bin Necm'den Arap dili ve edebiyâtını ve diğer ilimleri tahsil etti. Daha sonra Vâsıt'a giderek Ebû Abdullah Muhammed bin Yûsuf el-Ensârî'den hadis ilmini, Şihâb Ahmed bin Ali ed-Dîvânî'den kırâat yâni Kur'ân-ı kerîmi okuma ilmini öğrendi. Daha sonra Bağdat ve Şam'a giderek Tâcüddîn es-Sübki, Serrâc Ömer bin Ali el-Kazvîni, Takıyyüddîn es-Sübki, İbnü'l-Habbâz gibi âlimlerden çeşitli ilimleri öğrendi. Baalbek, Hama, Humus, Haleb ve Kudüs gibi yerleri gezip çeşitli âlimlerin ilim meclislerinde bulundu. Kudüs'te on sene kadar kalıp, çeşitli medreselerde ders okuttu. Kısa zamanda ilmî şöhreti yayılıp, ondan ilim öğrenmeye gelenlerin sayısı çoğaldı. Kâhire ve Mekke-i mükerremeye giderek çeşitli âlimlerden hadis dinledi. Doğu ve batı memleketlerini, Rum ve Hind diyârlarını gezdi. Genç yaşında ilmi ve şöhreti dünyâya yayıldı. Anadolu'ya gelip Yıldırım Bâyezîd ve Tîmûr hanlarla görüşüp onların iltifât ve ihsânlarına kavuştu. Gittiği yerlerdeki devlet adamlarından büyük iltifât gördü. Hac için defâlarca Mekke-i mükerremeye gitti. Bir defâsında Yemen'e gitti. Yemen Sultânı Şeyh Melik Eşref İsmâil, bu büyük âlime çok ikrâm ve iltifâta bulundu. Kızıyla evlendirdi. Böylece Fîrûzâbâdî yirmi sene Yemen'de kaldı. İlim öğretip, birçok eserler yazdı. Yemen kâdısı

Cemâlüddîn er-Rûmî vefât ettikten sonra Zebîd kâdılığına tâyin edildi. Yemen’de bulunduğu sırada defâlarca hac ibâdeti için Mekke ve Medîne’ye gitti. Tâif ve başka beldeleleri gezip, oradaki âlimlerle sohbetlerde bulundu. Hayâtını ilim öğrenmek, öğretmek ve eser yazmakla geçiren Fîrûzâbâdî, 1414 (H. 816) senesinde Zebîd kâdısyken vefât etti. Oradaki Şeyh İsmâil Cebertî’nin türbesine defnedildi.

Eserleri:

Fîrûzâbâdî’nin lügat, tefsir, hadis ve edebî ilimlere âit kırktan fazla eseri vardır. Bunların en önemlisi, **Kâmûs-ül-Muhît vel-Kâbûs-ul-Vesît** adlı benzeri yazılmamış olan lügat kitabıdır. Mütercim Âsım Efendi tarafından Türkçeye tercüme edilen bu eseri **El-Okyanûs el-Basît fî Tercümeti’l-Kâmûs el-Muhît** adıyla İstanbul’da basılmıştır.

Fîrûzâbâdî’nin diğer eserlerinden bir kısmı da şunlardır:

- 1) **Tenvîr-ül-Mikbâs fî-Tefsîr-i İbn-i Abbâs,**
- 2) **Ed-Dürr-ün-Nâzım-ül-Mürşîd ilâ Mukâsid-il-Kur’ân-il-Azîm,**
- 3) **Şevârik-ül-Esrâr-il-Aliyye Şerhi Meşârik-il-Envâriyye,**
- 4) **Minâh-ul-Bârî fî Şerhi Sahîh-il-Buhârî** (yirmi cilttir).
- 5) **Uddet-ül-Ahkâm fî Şerhi Umdet-ül-Hükkâm,**
- 6) **Tehyîd-ül-Garâm ilel-Beled-il-Haram,**
- 7) **Ravdat-ün-Nâzır fî Tercemeti Şeyh Abdülkâdir,**
- 8) **El-Vefiyye fî Tabakât-il-Hanefiyye,**
- 9) **Kitâb-üs-Salât.**